

บทที่ 5

สิทธิและเสรีภาพของ บุคคลตามรัฐธรรมนูญ

หัวข้อในการศึกษา

5.1 พัฒนาการของสิทธิและเสรีภาพ

5.2 สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ

5.3 หลักนิติรัฐ

5.4 การจำกัดสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ

5.1 พัฒนาการของสิทธิและเสรีภาพ

ยุคแรก

- ชนชั้นกลางได้เรียกร้องให้พวกขุนนางและกษัตริย์ให้ประกันสิทธิและเสรีภาพบางประการ
- หลักประกันนั้นได้ทำในรูปแบบของเอกสาร
 - Magna Carta ค.ศ 1215
 - Petition of Right ค.ศ.1628
 - Bill of Rights ค.ศ.1689

ข้อสังเกต

- **ประการแรก** คือ การประกันสิทธิและเสรีภาพจากการเรียกร้องดังกล่าว เป็นข้อตกลงระหว่างกษัตริย์ ขุนนาง และชนชั้นกลาง ไม่รวมถึงไพร่ทาสที่ติด
- **ประการที่สอง** ข้อตกลงนั้นมีลักษณะเป็นการผูกพันกันตามกฎหมาย มิได้มาจากสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์
- กระนั้นก็ตาม เอกสารทางกฎหมายเหล่านี้ ก็ยังคงถือว่าเป็นการวางรากฐานของสิทธิและเสรีภาพในสมัยใหม่

ยุคที่ 2

การปรากฏของ กฎหมายธรรมชาติ และทฤษฎี
ประชาธิปไตยแบบเสรีนิยม อันมีบทบาทอย่าง
สำคัญ ทำให้เกิดการเรียกร้องสิทธิต่าง ๆ ที่จำเป็น
ต่อประชาชน

กฎหมายธรรมชาติ

ยุคนี้ กฎหมายธรรมชาติได้สลัดตัวออกจากอิทธิพลของศาสนาคริสต์ และมีแนวโน้มที่เน้นระบบแห่งกฎเกณฑ์ทางกฎหมายที่เป็นรูปธรรมและมีรายละเอียดมากขึ้น อันสร้างขึ้นด้วยการอนุมานโดยตรงจากเหตุผลของมนุษย์ นับเป็นการเคลื่อนตัวในแง่คิดจากการเน้นวิธีการมาเน้นที่เนื้อหาอันเป็นรูปธรรมเพิ่มขึ้น ขณะเดียวกันก็มีการพัฒนาจุดเน้นอย่างค่อยเป็นค่อยไป จากเรื่องธรรมชาติของมนุษย์เชิงสังคมไปสู่เรื่อง “สิทธิธรรมชาติ” (Natural Rights) ของมนุษย์ในแง่ปัจเจกบุคคล

อำนาจที่เหนือกว่าอำนาจผู้ปกครอง คือ กฎหมายธรรมชาติอันเป็นกฎของเหตุผล และเมื่อสิทธิและเสรีภาพเป็นธรรมชาติของมนุษย์ก่อนรวมตัวเป็นสังคมนั้น ดังนั้น อำนาจอรัฐจึงไม่อาจลบล้างสิทธิและเสรีภาพของมนุษย์ที่มีอยู่เดิมได้

ทฤษฎีประชาธิปไตย แบบเสรีนิยมที่สำคัญ

- ทฤษฎีสัญญาประชาคม
- ทฤษฎีอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน
- หลักการแบ่งแยกอำนาจ

ทฤษฎีสัญญาประชาคม มีพื้นฐานมาจากแนวความคิดว่าด้วยสภาวะตามธรรมชาติ (**State of Nature**) และแนวคิดว่าด้วยสัญญาประชาคม (**Social Contract**) ของโกรติอุส

- จอห์น ล็อก
- เห็นว่ามนุษย์โดยสภาพแล้วมีอิสระเสรีภาพอย่างเต็มที่ และมีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ชีวิต เสรีภาพ และกรรมสิทธิ์ เป็นสิ่งที่ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิด
- สัญญาประชาคมจึงมิใช่เป็นการให้อำนาจแก่สังคมมา ล่วงละเมิดสิทธิและเสรีภาพของมนุษย์

อำนาจอธิปไตย เป็นของประชาชน

- **รัฐโซ**
- สัญญาประชาคมเป็นเจตจำนงทั่วไปของประชาชน มิใช่การมอบเจตจำนงให้ผู้หนึ่งผู้ใด แต่ประชาชนนั่นเองที่เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย
- เจตนารมณ์ร่วมกันของทุกคนก็คืออำนาจอธิปไตยที่เป็นของทุก ๆ คน
- อำนาจอธิปไตยไม่สามารถจะจำหน่ายโอนไปให้ผู้ใดได้และไม่สามารถแบ่งแยกออกไปได้และจำกัดไม่ได้

การแบ่งแยกอำนาจ

- **มองเตสกีเออ**
- อำนาจนิตินบัญญัติเป็นอำนาจในการออกกฎหมาย
- อำนาจในการบริหารของรัฐ เป็นอำนาจในการรักษาความสงบสุขหรือทำสงคราม และส่งเอกอัครราชทูตไปประจำอยู่ต่างประเทศหรือยอมรับเอกอัครราชทูตจากต่างประเทศ การรักษาความมั่นคงภายใน และป้องกันการรุกรานจากภายนอก
- อำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดี เป็นอำนาจในการลงโทษผู้กระทำความผิดทางอาญาหรือพิพากษาข้อพิพาทระหว่างเอกชน

ยุคที่ 3

การเรียกร้องให้สร้าง
ความเป็นธรรมขึ้นใน
สังคม

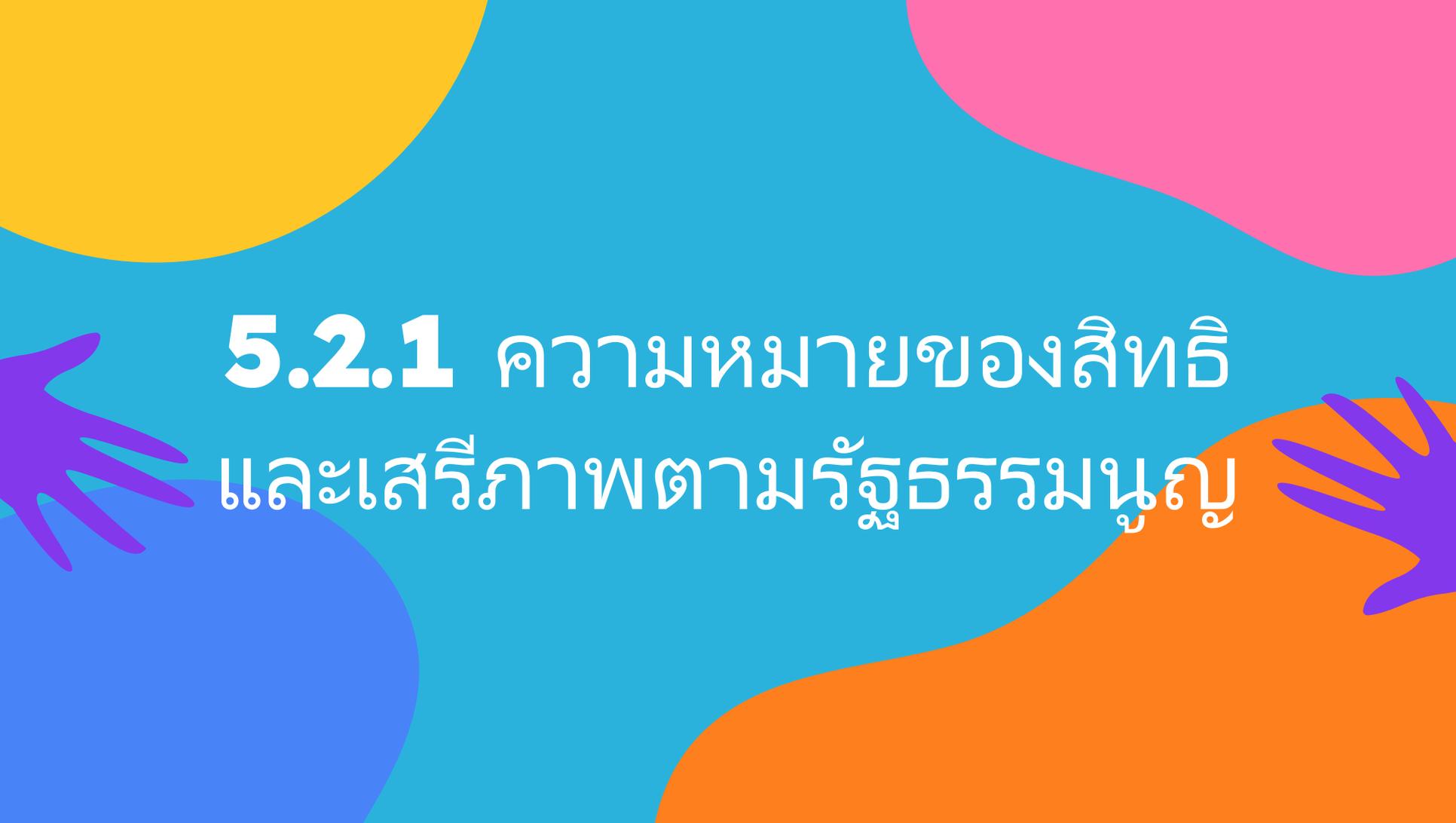

ในยุคนี้จึงมีการพัฒนาสิทธิและเสรีภาพให้เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตด้วย โดยมุ่งไปที่ประโยชน์โดยรวมของสังคม มิใช่การมุ่งไปที่ปัจเจกบุคคลเท่านั้น

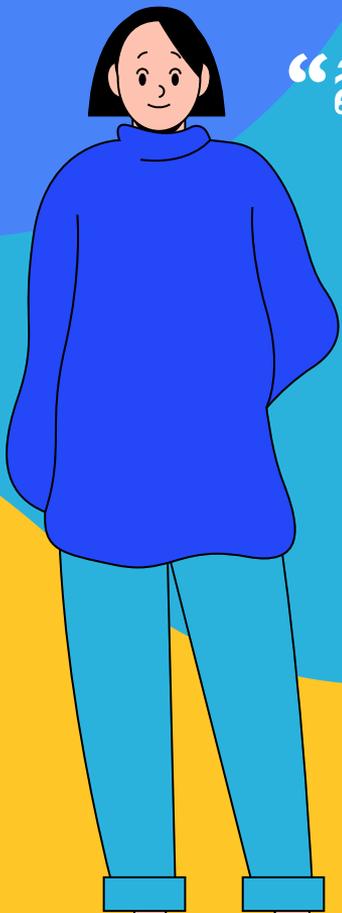
-
- สิทธิและเสรีภาพเกี่ยวกับการได้รับบริการทางสาธารณสุข การศึกษา การได้รับปัจจัยจำเป็นการในดำรงชีพ เป็นต้น ก่อให้รัฐมีหน้าที่ต้องดำเนินการให้บุคคลสามารถบรรลุสิทธิขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตอีกด้วย
-

5.2 สิทธิและ เสรีภาพตาม รัฐธรรมนูญ

5.2.1 ความหมายของสิทธิ และเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ

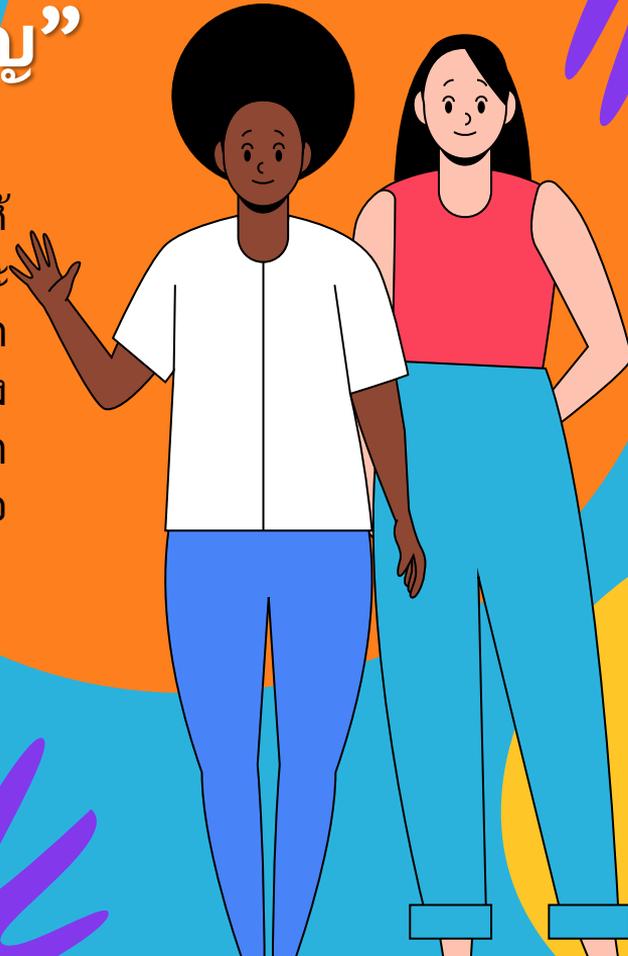
“สิทธิตามรัฐธรรมนูญ”

- อำนาจที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายสูงสุดได้บัญญัติให้การรับรองคุ้มครองแก่ปัจเจกบุคคลในอันที่จะกระทำการใดหรือไม่กระทำการใด อันเป็นการก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องที่จะไม่ให้บุคคลใดแทรกแซงในสิทธิตามรัฐธรรมนูญของตน
- ในบางกรณีการรับรองดังกล่าวได้ก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องให้รัฐดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง
- การให้หลักประกันในทางหลักการ ซึ่งหมายถึงการคุ้มครองต่อสถาบันทางกฎหมายในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น มุ่งคุ้มครองกรรมสิทธิ์ หรือเสรีภาพทางวิชาการ เป็นต้น

“เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ”

อำนาจหรือประโยชน์ที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้การรับรองและคุ้มครองแก่บุคคลในอันที่จะกำหนดตนเองโดยอิสระที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งด้วยตนเอง โดยไม่ต้องให้รัฐหรือบุคคลใดเข้ามาดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อส่งเสริมหรืออำนวยความสะดวกให้การใช้เสรีภาพของตน

CREDITS: This presentation template was created by **Slidesgo**, and includes icons by **Flaticon** and infographics & images by **Freepik**

5.2.2 ความแตกต่างระหว่าง สิทธิและเสรีภาพ

- สิทธิเป็นอำนาจที่บุคคลเรียกร้องให้รัฐกระทำการ หรือละเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งให้เป็น ประโยชน์แก่ตน
- ส่วนการที่รัฐธรรมนูญรับรองเสรีภาพอย่างใด อย่างหนึ่งให้แก่บุคคลย่อมมีผลก่อให้เกิดหน้าที่ แก่รัฐและผู้อื่นด้วยเหมือนกัน แต่หน้าที่ที่เกิดขึ้น เป็นแต่เพียงหน้าที่ที่จะต้องเคารพเสรีภาพของ เขา ไม่ได้มีอำนาจตามกฎหมายที่จะเรียกร้องให้ ผู้อื่นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง

5.2.3 การแบ่งประเภทของสิทธิและเสรีภาพ

5.2.3.1 สิทธิตามธรรมชาติ กับสิทธิตามที่กฎหมายบัญญัติ

สิทธิตามธรรมชาติ

- สิทธิและเสรีภาพอยู่ตามธรรมชาติก่อนที่จะมีการรวมตัวกันเป็นสังคมนิติรัฐ
- สิทธิมนุษยชน

สิทธิตามที่กฎหมายบัญญัติ

- ใช้อำนาจนี้ก่อตั้งกฎหมายขึ้นรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในรัฐนั้น
- สิทธิพลเมือง

5.2.3.2 สิทธิและเสรีภาพแบบดั้งเดิม และสิทธิขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต

สิทธิและเสรีภาพแบบดั้งเดิม

- เป็นการเรียกร้องให้รัฐคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพนั้น เช่น สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

สิทธิขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต

- เป็นการเรียกร้องต่อรัฐในการกำหนดนโยบายทางสังคมเช่น สิทธิในการรับการศึกษา

5.2.3.3 การแบ่งประเภทสิทธิและเสรีภาพจากการรับรอง โดยมีเงื่อนไขในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ

การรับรองสิทธิและเสรีภาพที่ปราศจากเงื่อนไข

การรับรองสิทธิและเสรีภาพที่มีเงื่อนไขเฉพาะ

การรับรองสิทธิและเสรีภาพที่มีเงื่อนไขทั่วไป

5.2.3.3 การแบ่งประเภทสิทธิและเสรีภาพจากการรับรอง โดยมีเงื่อนไขในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ

การรับรองสิทธิและเสรีภาพที่ปราศจากเงื่อนไข

เป็นสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญไม่ยอมให้ออกกฎหมายจำกัดสิทธิเสรีภาพได้เลย

5.2.3.3 การแบ่งประเภทสิทธิและเสรีภาพจากการรับรอง โดยมีเงื่อนไขในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ

การการรับรองสิทธิและเสรีภาพที่มีเงื่อนไขเฉพาะ

จะต้องตราเป็นกฎหมาย และจะทำได้เฉพาะกรณีตามที่บัญญัติไว้เท่านั้น

5.2.3.3 การแบ่งประเภทสิทธิและเสรีภาพจากการรับรอง โดยมีเงื่อนไขในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ

การรับรองสิทธิและเสรีภาพที่มีเงื่อนไขทั่วไป

สามารถกระทำได้โดยตราเป็นกฎหมาย โดยไม่ได้เรียกร้องเงื่อนไขพิเศษ

5.2.3.4 การแบ่งประเภทโดยการใช้เนื้อหาของสิทธิ และเสรีภาพเป็นเกณฑ์

- (1) สิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคลโดยแท้** อันได้แก่ สิทธิและเสรีภาพในชีวิต และร่างกาย เสรีภาพในเคหสถาน เสรีภาพในการติดต่อสื่อสาร และเสรีภาพในการเดินทาง และการเลือกถิ่นที่อยู่ สิทธิและเสรีภาพในครอบครัว
- (2) สิทธิและเสรีภาพในทางเศรษฐกิจ** อันได้แก่ เสรีภาพในการประกอบอาชีพ เสรีภาพในการมีและใช้ทรัพย์สิน สิทธิเสรีภาพในการทำสัญญา
- (3) สิทธิและเสรีภาพในอันที่จะเข้าไปในกระบวนการสร้างเจตนารมณ์ของรัฐที่สำคัญ** ได้แก่ สิทธิและเสรีภาพในอันที่จะแสดงความคิดเห็นทางการเมือง สิทธิและเสรีภาพในอันที่จะรวมตัวกันเป็นกลุ่ม เป็นสมาคมหรือเป็นพรรคการเมืองเพื่อดำเนินการทางการเมืองให้เป็นไปตามความคิดเห็นทางการเมืองของตน รวมตลอดถึงสิทธิเสรีภาพในอันที่จะลงคะแนนเสียงเลือกตั้งและสมัครเข้ารับเลือกตั้ง

5.3 หลักนิติรัฐ

2.3.1 ความหมายของหลักนิติรัฐ

2.3.2 หลักการสำคัญของหลักนิติรัฐ

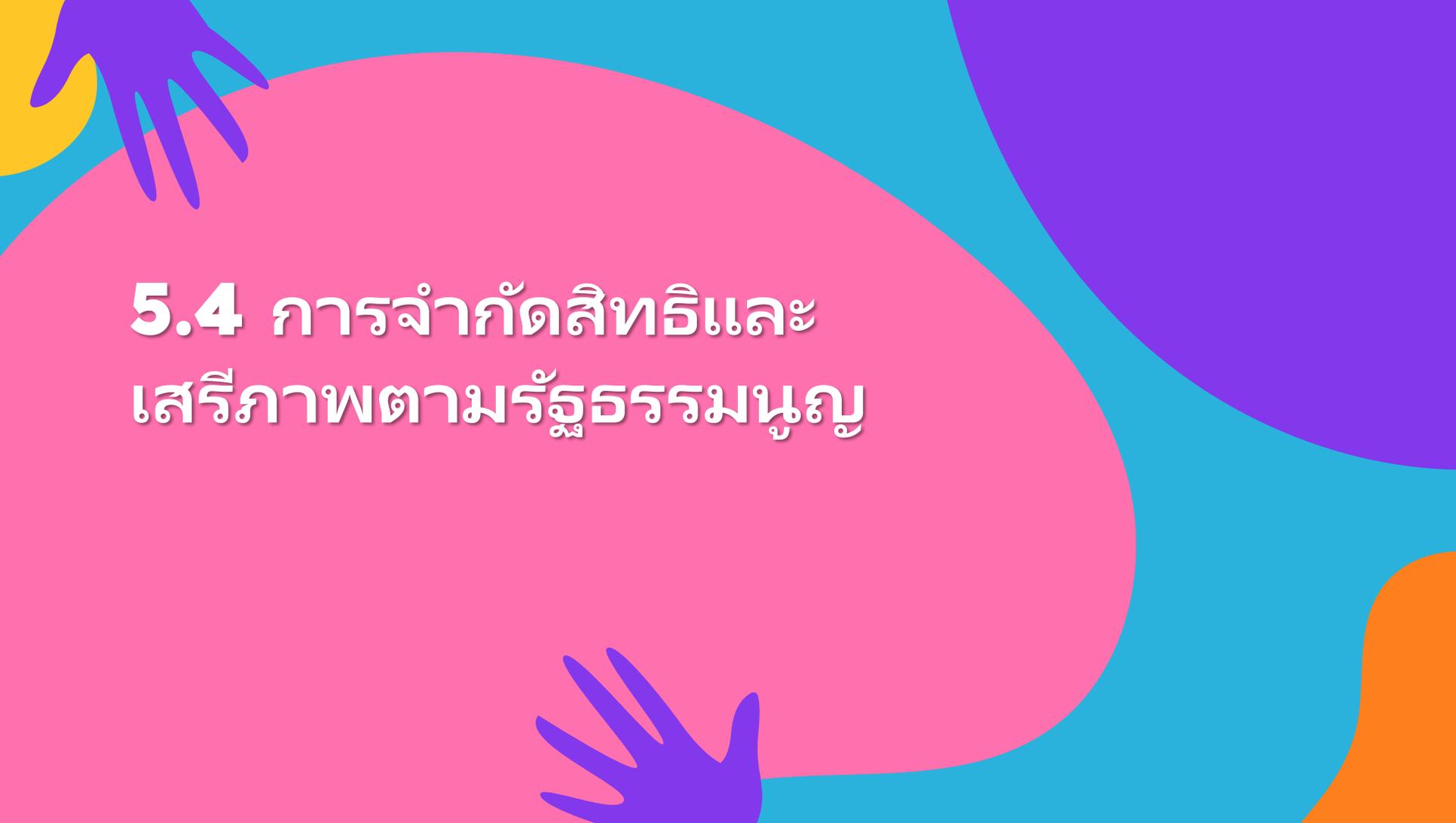

ความหมายของหลักนิติรัฐ

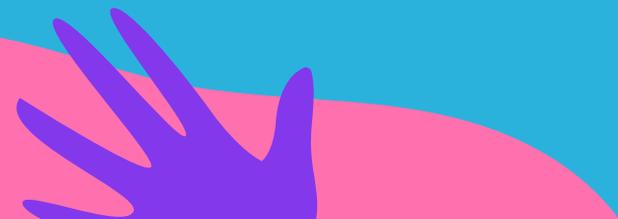
นิติรัฐเป็นรัฐที่ตกอยู่ภายใต้กฎหมายโดยรัฐยอมตนอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ที่กำหนดการกระทำของรัฐต่อปัจเจกชนเป็น **2** ประการ ประการแรกกำหนดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และประการที่สองกำหนดวิธีการและมาตรการซึ่งรัฐและหน่วยงานสามารถใช้เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด กฎเกณฑ์ **2** ประการมีผลรวมกันคือจำกัดอำนาจรัฐภายใต้กฎหมาย กฎหมายจึงเป็นทั้งแหล่งที่มาและข้อจำกัดอำนาจในเวลาเดียวกัน รัฐที่เป็นนิติรัฐจึงเป็นหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

หลักการย่อยที่สำคัญ

- หลักการแบ่งแยกอำนาจ
- หลักความชอบด้วยกฎหมาย
- หลักคุ้มครองเสรีภาพโดยองค์การตุลาการ
- หลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ
- หลักความแน่นอนและชัดเจนของกฎหมาย
- หลักความพอสมควรแก่เหตุ

5.4 การจำกัดสิทธิและ เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ

สำหรับเหตุผลในการ
จำกัดสิทธิและเสรีภาพ
นั้น มีความมุ่งหมาย 3
ประการ

01

เพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น

02

เพื่อการดำรงอยู่และเพื่อความสามารถในการทำ
ภาระหน้าที่ของรัฐ

03

เพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะหรือเพื่อความ
สงบเรียบร้อยของประชาชน

5.4.2 หลักเกณฑ์ในการ จำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของ บุคคล

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

- “มาตรา 26 การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้ รวมทั้งต้องระบุมเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย
- กฎหมายตามวรรคหนึ่ง ต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง”

1. การจำกัดสิทธิเสรีภาพต้องอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

- 1.1 ต้องตรากฎหมายขึ้นโดยอาศัยอำนาจรัฐธรรมนูญ
- 1.2 ฝ่ายนิติบัญญัติย่อมต้องผูกพันต่อเงื่อนไขดังกล่าว สำหรับเงื่อนไขในการตรากฎหมายจำกัดสิทธิ ได้แก่ เงื่อนไขทั่วไป และเงื่อนไขเฉพาะ
- 1.3 การจำกัดสิทธินั้น กระทำโดยการตราเป็นกฎหมายมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง

2. การจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพนั้น จะต้องไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพเท่าที่จำเป็น

- หลักพอสมควรแก่เหตุ กล่าวคือ ต้องได้สัดส่วนระหว่างสิทธิและเสรีภาพที่ประชาชนต้องถูกจำกัด กับประโยชน์สาธารณะที่เกิดขึ้น การให้องค์กรรัฐมีอำนาจตรากฎหมายจำกัดสิทธิ มิได้หมายความว่าเมื่อองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติมีอำนาจตามรัฐธรรมนูญในการตรากฎหมายแล้ว จะสามารถตรากฎหมายได้โดยไม่มีขอบเขต

3. การจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพนั้นต้องไม่เป็นการกระทบกระเทือนต่อสาระสำคัญของสิทธิหรือเสรีภาพนั้น

หลักการคุ้มครองสารัตถะแห่งสิทธิและเสรีภาพนี้ รัฐธรรมนูญมุ่งคุ้มครอง “แก่น” (Core) ของสิทธิและเสรีภาพแต่ละชนิดซึ่งการคุ้มครองนี้ เป็นการคุ้มครองโดยสมบูรณ์ ไม่มุ่งประสงค์ให้ขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงเป็นเรื่อง ๆ ไป ดังนั้น การพิจารณาว่ากฎหมายใดกระทบกระเทือนต่อสารัตถะแห่งสิทธิหรือเสรีภาพนั้น จะนำเอาหลักพอสมควรแก่เหตุมาร่วมพิจารณาและเป็นเครื่องช่วยในการวินิจฉัยไม่ได้

4. ต้องระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัด สิทธิและเสรีภาพ

- คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะพิเศษ) ได้ประชุมปรึกษาหรือกำหนดแนวทางการจัดทำร่างกฎหมายให้สอดคล้องกับมาตรา 26 โดยกำหนดให้เขียนไว้ในคำปรารภ

ตัวอย่าง

พระราชบัญญัติ

จรรยาบรรณ (ฉบับที่ ๑๓)

พ.ศ. ๒๕๖๕

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ

พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว

ให้ไว้ ณ วันที่ ๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

เป็นปีที่ ๓ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยการจรรยาบรรณ

พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลซึ่งมาตรา 26 ประกอบกับมาตรา 28 มาตรา 29 และมาตรา 38 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเหตุผลและความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามพระราชบัญญัตินี้

เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายและการจัดระเบียบการจรรยาบรรณเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพอันจะเป็นประโยชน์แก่ความปลอดภัยสาธารณะ ความสงบเรียบร้อยและสวัสดิภาพของประชาชนซึ่งการตราพระราชบัญญัตินี้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา 26 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแล้ว

THANKS

Do you have any questions?

youremail@freepik.com

+91 620 421 838

yourwebsite.com

CREDITS: This presentation template was created by **Slidesgo**, and includes icons by **Flaticon** and infographics & images by **Freepik**

Please keep this slide for attribution

